

Nye regler for håndtering af asbest og byggeaffald i byggeriet

Kristian Skovgaard Larsen
Partner, LL.M.

Laura Bjørnkjær Weibel
Attorney, Senior Associate

Frederikke Kvistborg Balle
Legal Trainee

Indledning

Med ikrafttrædelsen af de nye regler for håndtering af asbest den 1. januar 2025 er kravene blevet betydeligt skærpet. Entreprenørvirksomheder skal fremover have autorisation og specialuddannet personale for at udføre asbestarbejde, og bygherrer pålægges strengere pligter til at screene, anmelde og sortere byggeaffald. Disse tiltag skal beskytte arbejdsmiljøet og fremme forsvarlig bortskaffelse – og får konkret betydning for begge parter ansvar i byggeprojekter, navnlig i forhold til planlægning, dokumentation, arbejdsmiljø og korrekt affaldshåndtering.

Med udgangspunkt i Arbejdstilsynets bekendtgørelse nr. 744 af 18. juni 2024 ("Asbestbekendtgørelsen") og bekendtgørelse nr. 708 af 12. juni 2024 ("Bekendtgørelsen om Fagligt Ansvarliges Kvalifikation og Uddannelse") samt kravene i bekendtgørelse nr. 1749 af 30. december 2024 ("Affaldsbekendtgørelsen"), bekendtgørelse nr. 496 af 21. maj 2024 ("Bekendtgørelsen om Håndtering af Affald og Materialer") og den tilhørende vejledning om bygge- og anlægsaffald gennemgås nedenfor de centrale ændringer og deres praktiske og juridiske konsekvenser for henholdsvis bygherrer og entreprenører.

Opsummerende

De nye regler for asbestarbejde og håndtering af affald og materialer fra bygge- og nedrivningsarbejder skærper fokus på sikkerhed og miljø i byggebranchen. Bygherrer skal nu i højere grad agere "foranstaltende myndighed" på deres projekter ved at sikre kortlægning og anmeldelse, mens entreprenører underlægges strengere krav til kompetencer og autorisation. Myndighederne har fået stærkere værktøjer til at føre tilsyn og sanktionere, hvilket gør det afgørende for begge parter at efterleve reglerne nøje. Det forventes at tiltagene vil reducere sundhedsrisici ved asbest markant og fremme mere bæredygtig genanvendelse af byggeaffald ved at sortere farlige stoffer fra. For praktikere i byggebranchen er det nu vigtigt at have styr på asbestreglerne og affaldshåndteringen – både for at undgå ansvar og for at bidrage til et tryggere arbejdsmiljø og miljømæssigt forsvarlige byggeprojekter.

Krav om autorisation ved asbestarbejde fra 2025

Med virkning fra den 1. januar 2025 er der indført et autorisationskrav for virksomheder, der foretager nedrivning af asbestholdigt materiale. Det betyder, at entreprenører fremadrettet skal have en formel autorisation udstedt af Sikkerhedsstyrelsen for at måtte udføre ethvert asbestarbejde og for arbejde i øvrigt, hvor der er risiko for udsættelse for asbeststøv. Kravet omfatter "fuldstændig eller delvis fjernelse eller nedtagning af asbestholdigt materiale", hvilket i praksis dækker alle former for asbestnedrivning i bygninger.

Autorisationsordningen er vedtaget ved Arbejdsmiljølovens ændring (lov nr. 629 af 11. juni 2024) og udmøntet i Asbestbekendtgørelsen. Ifølge Asbestbekendtgørelsens § 7 må nedrivning af asbestholdige materialer kun udføres af virksomheder, som har opnået autorisationen. Der gælder en snæver undtagelse for "kortvarigt nedrivningsarbejde af mindre karakter", som kan udføres uden autorisation. Asbestbekendtgørelsen definerer "mindre karakter" som f.eks. nedtagning af enkelte asbestholdige tagplader, enkelte fliser med asbestholdig klæb eller få rørbøjninger med asbestisolering. Sådanne begrænsede opgaver kan altså fortsat udføres uden autorisation. Det bemærkes, at asbestarbejdet fortsat skal udføres efter reglerne i Asbestbekendtgørelsen, men der kan ses bort fra kravene om anmeldelse til Arbejdstilsynet, adgangen til to omklædningsrum, registrering af oplysninger om enhver ansat, der udfører asbestarbejde og adgangen til en helbredelsesundersøgelse for ansatte, der udfører asbestarbejdet.

Det er ikke længere tilladt for private husejere selv at nedrive asbestholdige materialer (ud over helt bagatelagtige opgaver). Efter den 1. januar 2025 skal privatpersoner dermed som udgangspunkt også overlade asbestarbejde til autoriserede virksomheder.

For at opnå autorisationen stilles der en række grundbetingelser til virksomheden. Sikkerhedsstyrelsen kræver blandt andet, at virksomheden har tilknyttet en godkendt fagligt ansvarlig person samt et godkendt kvalitetsledelsessystem. Den fagligt ansvarlige skal sikre korrekt bemanding, instruktion og tilsyn med alt asbestarbejde og være tilknyttet virksomheden mindst 30 timer om ugen. For at blive godkendt som fagligt ansvarlig kræver Bekendtgørelsen om Fagligt Ansvarliges Kvalifikation og Uddannelse desuden, at personen har gennemført både en uddannelse i arbejde med nedrivning af asbestholdigt materiale (kompetenceprøve) og en supplerende uddannelse for fagligt ansvarlige under autorisationsordning for nedrivning af asbestholdigt materiale med prøveafleggelse (autorisationsprøve).

Virksomhedens kvalitetsledelsessystem skal beskrive procedurerne for sikker asbesthåndtering og indeholde en slutevaluering af, om arbejdet er udført i overensstemmelse med Arbejdstilsynets regler om asbest. Kvalitetsledelsessystemet skal forhåndsgodkendes af en uafhængig kontrolinstans, før autorisation kan

udstedes. Godkendte kontrolinstanser kan findes på Sikkerhedsstyrelsens hjemmeside. Når virksomheden har fået sit kvalitetsledelsessystem forhåndsgodkendt og har en godkendt fagligt ansvarlig tilknyttet virksomheden, kan virksomheden ansøge Sikkerhedsstyrelsen om autorisation.

Skærpede uddannelseskrav til asbestnedrivning

De nye regler medfører strengere krav til uddannelse af alle, der arbejder med asbest. Fremover skal samtlige medarbejdere, der udfører asbestnedrivning, have gennemført en særlig 4-dages arbejdsmarkedsuddannelse i arbejdet med asbestholdigt materiale. Denne uddannelse afsluttes med en prøve og giver det lovpligtige certifikat til at håndtere asbest. Kravet omfatter ikke kun ansatte, men også arbejdsgiveren selv og eventuelle selvstændige, der personligt deltager i arbejdet. Selv ved mindre asbestopgaver, der falder uden for autorisationspligten, gælder uddannelseskravet i visse tilfælde, især ved indvendigt asbestarbejde – f.eks. fjernelse af asbestholdig fliseklæb eller rørbøjninger med asbestholdig isolering indendørs – skal de udførende have asbestuddannelsen, også selv om opgaven er lille. Dog er uddannelse ikke påkrævet ved nedtagning af enkelte asbestholdige eternittagplader, jf. undtagelserne nævnt ovenfor.

Samlet set betyder reglerne, at en entreprenør skal sikre, at alle ansatte, der kan komme i kontakt med asbest under et projekt, har den fornødne uddannelse, før arbejdet påbegyndes. Hertil kommer uddannelseskravet for den fagligt ansvarlige hos autoriserede virksomheder som beskrevet ovenfor.

Krav og procedurer for sikker håndtering af asbest i arbejdsmiljøet

I det følgende gennemgås kort indholdet af bestemmelserne i Asbestbekendtgørelsens kapitel 4-15 vedrørende krav og procedurer for sikker håndtering af asbest.

Arbejdspladsvurdering og tilrettelæggelse af arbejdet

For hvert asbestarbejde og for hvert arbejde i øvrigt, hvor der er risiko for udsættelser for asbeststøv, skal der i arbejdspladsvurderingen indgå en stillingtagen til, hvordan og i hvilket omfang de ansatte kan blive udsat for dette støv.

Forundersøgelsespligt ved nedrivning, reparation og vedligeholdelse

Inden nedrivning, reparation eller vedligeholdelse påbegyndes, skal det undersøges, hvilke materialer der kan formodes at indeholde asbest.

Arbejdsplan og anmeldelse af asbestarbejde

Arbejdsgiveren skal, inden nedrivning påbegyndes, udarbejde en skriftlig arbejdsplan, der blandt andet skal indeholde en beskrivelse af arbejdets art, omfang, metoder, beskyttelsesforanstaltninger og arbejds-hygieniske foranstaltninger.

Foranstaltninger

Arbejdsområder med asbest skal afgrænses og afskærmes, og der skal opsættes advarselsskilte.

Der skal løbende og afslutningsvis foretages grundig rengøring.

Der skal anvendes egnede personlige værnemidler, herunder åndedrætsværn, når der er risiko for udsættelse for asbeststøv.

Arbejdsgiveren skal sørge for, at de ansatte har adgang til velfærdsforanstaltninger i overensstemmelse med arbejdsmiljølovgivningens øvrige regler.

Oplæring og instruktion

Arbejdsgiveren skal sørge for, at ansatte, der beskæftiger sig med asbestarbejde, har gennemgået et særligt oplærings- og instruktionsforløb.

Måling

Der skal regelmæssigt foretages måling af koncentrationen af asbestfibre i luften på arbejdsstedet for at sikre, at grænseværdier overholdes.

Asbestprotokoller

Arbejdsgiveren skal føre en protokol over ansatte, der udfører asbestarbejde eller formodes at være blevet udsat for asbeststøv.

Helbredsundersøgelser

Ansatte skal have adgang til en helbredsundersøgelse inden påbegyndelse af asbestarbejde og mindst én gang hvert tredje år derefter, medmindre der er tale om arbejde med lavt støvniveau.

Håndtering af asbestholdigt affald

Asbestholdigt materiale, der ikke længere er i anvendelse, og asbeststøv i øvrigt, skal hurtigst muligt samles og fjernes fra arbejdsstedet og bortskaffes som affald.

Bygherrens ansvar for håndtering af bygge- og anlægsaffald

Parallelt med de arbejdsmiljømæssige tiltag for asbest er reglerne for håndtering af bygge- og anlægsaffald blevet strammet. Den nye Affaldsbekendtgørelse og Bekendtgørelsen om Håndtering af Affald og Materialer indeholder opdaterede krav om affaldssortering og -anmeldelse ved byggeprojekter. Særligt er der fokus på tidlig identifikation af farlige stoffer i byggematerialer og korrekt bortskaffelse af disse.

Inden et nedrivnings-, renoverings- eller vedligeholdelsesarbejde påbegyndes, skal bygherren foretage en miljøscreening af bygningen for at afdække, om der kan være anvendt problematiske stoffer i forbindelse med opførelse eller renovering af bygningen eller anlægget. Problematiske stoffer er stoffer, der er problematiske for miljø eller menneskers og dyrs sundhed, herunder PCB, klorparaffiner, PAH'er, asbest og tungmetaller m.fl.

Såfremt der på baggrund af resultatet af miljøscreeningen er mistanke om tilstedeværelse af problematiske stoffer, skal bygherren sikre, at der foretages en miljøkortlægning. Det er bygherren, der har ansvaret for, at der foretages en screening, men bygherren kan lade screeningen udføre af entreprenører. Bygherren kan dog ikke overdrage ansvaret for, at der bliver foretaget en screening, til andre.

Senest to uger inden arbejdet påbegyndes, skal bygherren indsende en affaldsanmeldelse til kommunen, hvor byggearbejdet skal foretages, hvis nedrivningen eller renoveringen vedrører mere end 10 m², eller hvis byggeprojektet vil frembringe mere end 1 ton affald. Det er bygherrens ansvar at få indsendt anmeldelsen, inden byggearbejdet påbegyndes. Bygherren kan give fuldmagt til, at en anden, f.eks. en entreprenør, udfylder anmeldelsen på bygherrens vegne, men det bliver ved med at være bygherrens ansvar, at anmeldelsen indgives til kommunen, og at oplysningerne i anmeldelsen er korrekte. Ansvar kan ikke overdrages til andre. Ved indsendelse af en standardiseret nedrivningsplan, skal der ikke indsendes en affaldsanmeldelse. Anmeldelsen skal bl.a. indeholde oplysninger om forekomsten og koncentrationen af problematiske stoffer.

Formålet med disse krav er at sikre, at ressourcer fra nedrivningsarbejde identificeres, og at bygge- og anlægsaffald bliver håndteret på en sådan måde, at problematiske stoffer udsorteres, og at affaldet materialenytiggøres.

Tilsyn og sanktioner

Arbejdstilsynet vil føre tilsyn med, at arbejdsmiljøreglerne vedrørende asbest bliver overholdt på byggepladserne. Hvis en entreprenør ikke lever op til kravene – eksempelvis ved at lade uuddannede medarbejdere udføre asbestarbejde eller udføre asbestarbejde uden autorisation – kan Arbejdstilsynet skride ind med påbud, forbud eller politianmeldelse.

Overtrædelse af Asbestbekendtgørelsen eller arbejdsmiljølovens bestemmelser herom straffes med bøde, og i grove tilfælde kan der idømmes fængsel i op til 2 år. Arbejdstilsynet har mulighed for at stoppe arbejdet øjeblikkeligt, hvis der konstateres akut fare for de ansatte (f.eks. frit eksponeret asbeststøv).

Sikkerhedsstyrelsen påser overholdelsen af selve autorisationsordningen. Det er Sikkerhedsstyrelsen, der udsteder autorisationerne, og de kan nægte eller tilbagekalde en autorisation, hvis betingelserne ikke længere er opfyldt. Arbejde med asbestnedrivning uden fornøden autorisation efter den 1. januar 2025 vil være ulovligt og kan medføre bødestraf samt i praksis blive stoppet af myndighederne øjeblikkeligt. Autoriserede virksomheder skal løbende have deres kvalitetsledelsessystem kontrolleret og fornyet – forhåndsgodkendelsen er gyldig i 1 år og skal re-godkendes hvert andet år.

På affaldsområdet er det kommunalbestyrelsen, der fører tilsyn med overholdelsen af bestemmelserne i Bekendtgørelsen om Håndtering af Affald og Materialer. Straffen for ikke at leve op til bestemmelserne er som udgangspunkt bøde. Straffen kan stige til fængsel i op til 2 år, hvis overtrædelsen er begået forsætligt eller ved grov uagtsomhed, og hvis der ved overtrædelsen voldt skade på miljøet eller fremkaldt fare derfor, eller opnået eller tilsigtet en økonomisk fordel for den pågældende selv eller andre, herunder ved besparelser.

Ansvar og praktiske konsekvenser for bygherrer og entreprenører

De nye regler påvirker både bygherrens og entreprenørens ansvar og rollefordeling i byggeprojekter. Bygherren har nu en udvidet forpligtelse til at sikre, at farlige stoffer identificeres og håndteres korrekt før arbejdet sættes i gang. Bygherren skal desuden sikre, at der bruges en autoriseret asbestvirksomhed, hvis projektet indebærer egentlig nedrivning af asbest. Det vil sige, at ved indgåelse af aftaler skal bygherren kontrollere, om entreprenøren har eller kan indhente den krævede autorisation. Manglende foranstaltninger fra bygherrens side på disse punkter kan medføre forsinkelser, påbud og potentielt et selvstændigt ansvar efter miljølovgivningen.

Entreprenøren har ansvaret for sine ansattes sikkerhed og for den praktiske udførelse af arbejdet efter reglerne. Før arbejdet igangsættes, har entreprenøren pligt til at foretage en forundersøgelse af arbejdsstedet for at klarlægge, om der er asbest til stede. Med andre ord må en entreprenør aldrig påbegynde nedrivning i blinde – er der mistanke om asbest i bygningen, skal det undersøges og håndteres inden entreprenøren fortsætter. Hvis bygherren allerede har leveret en miljørapport, vil entreprenøren skulle indarbejde den viden i sin planlægning. Arbejdsplanen og arbejdspladsvurderingen for projektet skal tilpasses, så de omfatter nødvendige asbestforanstaltninger, herunder indhegning af arbejdsområdet, brug af personlige værnemidler, etablering af undertryksventilation, m.m., i overensstemmelse med Asbestbekendtgørelsens krav. Entreprenøren skal sikre, at alle medarbejdere og eventuelle underentreprenører på opgaven har gennemført den påkrævede asbestuddannelse. Hvis virksomheden selv vil forestå asbestnedrivningen, skal den have autorisationen på plads; ellers må dette arbejde overlades til en underentreprenør med autorisation. Under selve udførelsen har entreprenøren ansvar for, at asbestaffald løbende opsamles og ikke spredes – f.eks. ved at støvsuge og aftørre området jævnligt samt pakke affaldet i lukkede beholdere. Endelig bør entreprenøren i dialog med bygherren sikre, at affaldsanmeldelsen er indgivet, og at affaldet afleveres korrekt. I praksis vil entreprenøren ofte hjælpe bygherren med den praktiske sortering og aflevering af affald.

De nye regler kræver skærpet agtpågivenhed og planlægning og kan medføre ekstra tid og omkostninger i projektet. Parterne bør være opmærksomme på, om de nye regler kræver justeringer af tidsplan eller budget for et allerede påbegyndt arbejde. Entreprisaftaler bør gennemgås med henblik på, om de tager højde for de nye bekendtgørelser – f.eks. om der er klausuler om uforudsete fund af asbest, dokumentationskrav eller ændrede bekendtgørelser. Hvis en entreprenør som følge af autorisationskravet må involvere en underentreprenør eller oplever forsinkelse, kan det blive et spørgsmål om, hvem der bærer risikoen herfor under kontrakten. Juridisk vil vurderingen afhænge af aftalegrundlaget, og om ændringen var påregnelig på kontrakttidspunktet. Derfor tilrådes det, at både bygherrer og entreprenører proaktivt adresserer asbest- og affaldshåndtering i kontrakten samt i projektets tidsplan.

Rådgivning

Har du brug for rådgivning i forbindelse med kontraktindgåelse eller tvister vedrørende nedrivnings-, renoverings- eller vedligeholdelsesarbejder, er du velkommen til at række ud til vores advokater med speciale inden for entreprise og byggeri.